

gràcies a llur universa prosperitat. En efecte, hi hagué un (4): el carrer de *Montjuïc del Call* dins Bna.: per més que anirien traslladant-se des de l'altra els jueus barcelonins, quan els anaren tancant en un 'call'. Dada suggestiva que demostra com el mot *Mont-*, en aqueixos NLL, en realitat, s'ha de pendre més aviat en el sentit d'«amuntegament» 'cúmul' que en el de 'muntanya', per més que en el del Poble-sec es vagi estendre després a tota la muntanya del damunt.

Si l'etim. evident no ha estat general, només s'explica per l'abandonament de la Lingüística, i de l'estudi del català antic, a les Universitats catalanes; cosa més comprensible en no catalans com Nebrixa, Cabrera, Ocampo, o alemanys com Rohlf's:² ignoren que *juïc*, *-iga*, era la forma que en català ha revestit JUDAICUS (per mitjà d'un vulgar *JUDEICUS (*DECat.* IV, 915a22) per més que sigui forma estranya a les altres llengües romàniques però quasi general en la nostra.

VILAJUÏGA

Poble important de l'Alt Empordà, prop de mig camí de Roses a Figueres.

PRON. *biləžuigə*, a Pau i a Espolla (Casacub. 1921), id. al Port de la Selva 1933 i a Llançà, (XXII, 109a10), 1959, i a l'enq. del poble mateix (XXII, 110-113) i dels veïns.

MENCIONS ANT. 982: *Villa judaica* (*MarcaH.* col. 928); 1130: *Villa Judaica* (Kehr, *Papsturk.* p. 316; id. 1080, 1127, 1362, 1691 Monsalv. xvii, 71-72).

Aquesta població pogué néixer dels jueus que s'hi establirien a fora de Castelló d'Empúries i Roses, en forma semblant als dels Montjuïcs de Barcelona i Girona; o a *Mata Judaica* pel de Monells, el veï empori comercial.

JUEGUES

Santuari antic del Rosselló, te. Torrelles, quasi equidistant entre Perpinyà, Salses i l'antic *Ruscino*.

MENCIONS ANT. 1070: *Judegas*, cit. entre Sant Llorenç de la Salanca i Bigueranes (Moreau, s.v. *Big-*); 1089: «*villa Judaicas*» (Alart, *Cart. Rouss.*, 100); 1101: «ego P.A. de Sto. Laurentio difinio Ermengaudo episcopo --- *mansum de Judeges* qui dic. *mansus Eriberti*» (Mor. xli, 146; *Hist. Lgd.* v, 1528); 1109: *Judeges* (Mor. xliV, 90); 1128: G.R. *de Judeges* (Mor. lIII, 87); 1130: Guill. R. de *Judeges*, (*InvLC*); 1142: Rdu. Rig. de *Judeges* (Mor. lX, f° 4); 1145: *Judeges* (ib. lXI, 133) 1165: *Judeges* (ib. lXI, 133); 1165: *Judaicis* (Alart, *RLR* III, 297); 1193: Bn. Cappellani de *Judaycis* (*InvLC*, s.v. *capellà*); 1205: «decimam de *Judeigas*», doc. orig. (*InvLC*), i. en la mateixa col.l.: 1265: Ste. Marie de *Juseguis*, i 1292: doc. de Cotlliure: «in tenencia *Vila Juseges*».

Ponsich (*Top.* 63) a penes hi afegeix més que un *Judí*(d)ai gas (err. *Nutida-*) de 963, *Iudigas* 1067, «mansum de *Judeico*» 1101; i algun de recent, com

«Nostra Sra. de *Juegues*» de 1568.

ETIM. Ací, a l'extrem N. de Catalunya, tenim el prolongament de la forma JUDAICAS del romànic comú (com en oc. ant. *juzaic*, *-aiga*), amb l'evolució d'AI >É normal en català. Probablement en aqueixos masos de Juegues s'establirien els jueus de *Ruscino*, Perpinyà i Salses, en la mateixa forma que he endevinat per a *Vilajuïga* i per als Montjuïcs, que sotjaven el comerç de Barcelona etc.

MATA-JUDAICA, o Mata i prou

Poblet agreg. a Casavells, Baix Empordà, on s'establiren molts jueus, atents al comerç del petit empori medieval de Monells (la vella vila romànica) 6 k. al SE. d'allí i al tràfic que entrava pels ports de L'Escala i L'Estartit, no gaire més llunyans cap a l'E. i NE.

PRON. POP. *mátə*, a La Bisbal («*judaica* només en escrits») (Casac. 1920). ə *mátə* sento a Casavells i a Ullastret (xlv, 54, 55, 56) sense més afegit, si bé advertint-me que hi ha gent més sàvia o més forastera que diuen *mátəžudájka*, sobretot per evitar confusió amb *Mata* de Banyoles.

MENCIONS ANT. 1278: Sti. Johannis de *Matba*, 1316 i 1362: *Mata Judayca* (Alsius, *Nom.* 167).

Encara hi degué haver un altre *Judaica* valenciana, dins la ciutat de Morvedre, carrer, o més aviat petit barri, si bé alguns hi han introduït el vici de pronunciar-ho a la castellana, ço que el meu ingenu inf. pronunciava *la kudájka* (xx. 25.2, 26.1). Per a unes antigues *Villas Judaicas*, del Cp. Tarr. prop de Nulles, veg. Font Rius, *C. de p.*, p. 736, § 114, 225.

Però en les terres abans arabitzades de València i les Illes el que trobem són formes provinents de la forma que ha revestit en àrab el nom nacional dels israelites: *yābūdī*, *-fya*, en part amb l'accentuació de l'àrab vulgar *yābūdi*: d'on el mall. *jafut*, *-uda* 'maleit. endiastrat'; i el NL menorquí *Torre-llafuda*, explicat en el vol. I, s.v. D'aquí:

JUDÍ

Petit veïnat en el te. de Sencelles. a 3k.8 del poble, pron. *žudí*, prop de l'actual *Ruberts* (xl, 114.8, Masc. 1911), vella poss., -ja en el m. Despuig, i vella alq. morisca ja en el *Rept.*: «Alq. *Judí*» que Quadrado, 469, ja entengué bé com «alqueria del judío»; però en el capbreu de la part del Bearn figura en la forma «alq. *Judiith*, te. Canarrossa» (Quadr. 530), variant irreal: fantasia trobadoresca d'un escriba foraster que hi vol ficar el nom de dona bíblic, viu i usual en les corts occitanes. Endevinem que el nom li venia del *Pou de Judí*, que és famós i ben sabut: probt. traducció parcial de *al-ʿajin al-yābūdī* o *bi'r yābūdī*, on *bi'r* o 'ain' font' han estat traduïts per *pou* (un pou d'aigua desbordant). En el te. de Muro hi ha *Sa Creu des jueus*, tirant cap a Sta. Margalida (xli, 23.16), també a l'interior de l'illa, si bé a uns 15 k. de Sencelles.